

שיחות הר"ן – אות נ

1) שיחות הר"ן – אות נ

מענין דוקטורים ורפואות הרבה לדבר עמנו מאד והיה מגנה מאד מאד ענין רפואות ודוקטורים, ומזהיר מאד מאד לכל מי שרוצה לחוס על חייו ועל חיי זרעו ובני ביתו, שיתרחק עצמו מאד בתכלית הרחוק מלעסק חס ושלו, ברפואות ודוקטורים. ואפלו מי שיש לו חולה בתוך ביתו ואפלו אם החולאת חזק חס ושלו, רחמנא לצלן, אף על פי כן ישליך על ה' יהבו וישען באלקיו לבד ואל יעסק ברפואות ודוקטורים כלל אפלו במקום שיש דוקטורים מפלגים אף על פי כן אל יסמוך עליהם ואל ימסר חייו בידם כי הם קרובים למיתה יותר מחיים רחמנא לצלן.

כי אפלו מי שהוא דוקטור גדול אי אפשר לו לכון החולאת והרפואה השייכת לו לפי מזגו וטבעו וכפי החולאת שלו וכפי העת והזמן. כי יש בזה כמה וכמה שנויים שצריך הדוקטור לכון בהם מאד וקשה לו מאד שיכון ולא יטעה בכל הפרטים כאשר הם בעצמם מודים בזה. ובקל בקל יוכל לקלקל לו הרבה הרבה שלא יועיל שום תקנה לחייו חס ושלו, ואפלו הדוקטור הגדול מאד - מפל שכן וכל שכן רב הדוקטורים המצויים במדינתנו אשר רבם אינם יודעים בין ימינם לשמאלם והם רוצחים ממש והורגים נפשות בנדים חס ושלו. צריך לברח מהם כמטחוי קשת לבל ימית עצמו או החולה שמוסר להם בנדים חס ושלו ואפלו כשסומך על דוקטורים גדולים הוא סכנה גדולה מאד ורחוק מן החיים מאחר שנפל ביד הדוקטור ואי אפשר להאריך ולספר כל מה שספר רבנו, זכרוננו לברכה בענין זה.

וספר שכשהיה בקהלת קדש למברג שהוא מקום קבוץ דוקטורים גדולים העיד לפניו דוקטור גדול בעצמו שטוב להתרחק מרפואות ודוקטורים בתכלית הרחוק. ואמר שכבר חקרו כל כך בחכמת הדוקטוריא עד שעכשו אינם יודעים כלל וכלל לא, כי מרובי חקירתם כבר ראו שאי אפשר לחקר ולברר אמתת הדברים על מכונם. גם יש מחלוקות גדולות ביניהם בעניני הרפואות. ובקהלת קדש למברג יש שתי פתות דוקטורים מחלקים בענין איזה חולאת מסכן איך להתנהג בו. שפת אחת אומרת שכל הדברים החזקים שיש להם איזה חריפות מזיק מאד לזה החולאת ושצריך החולה לקח רק הדברים שהם בהפך. וכת האחרת אומרת בהפך ממש, שצריך לזה החולאת דיקא דברים חזקים וכיוצא, ודברים מתוקים ורפים מזיקים מאד לחולאת הזאת. וכל אחת ואחת מהפתות הנ"ל מביאה ראיות חזקות לדבריהם, ולפי דעת כל אחת מהפתות מי שמתנהג בהפך דעתם הוא סם המות חס ושלו, לפי דעתם. נמצא שלפי דעת פת זו כל ההנהגות של החולה הנ"ל שמתנהג על פי הדוקטורים של הפת השנייה הם סם המות חס ושלו, וכן להפך לפי פת האחרת. וכל אחת מהפתות הם דוקטורים גדולים ומפלגים בחכמה זו מאד ואף על פי כן אינם יכולים לכון האמת לאמתו. וגם אי אפשר לברר בחוש עם מי האמת כי לפעמים נראה בחוש כפי דעה זו ולפעמים להפך ואי אפשר להם לברר הדבר כלל.

נמצא שאי אפשר לסמוך על הדוקטורים מאחר שהם בעצמם מבלבלים מאד מאד בחכמה זו ואי אפשר להם לעמד על האמת לאמתו. ואיך ימסר חייו בידם שהוא תלוי בחוט השערה שכאשר הדוקטור שוגה איזה תנועה בעלמא כחוט השערה הרי הוא מקלקל חייו וממיתו בנדים וכאשר רואין בחוש רב הפעמים שרבים מאד מתים מן העולם על ידי הדוקטורים. כי יש בענין חכמת הדוקטוריא דקדוקים הרבה הרבה מאד מאד והם נעלמים מהם מאד מאד "פעצמים בבטן המלאה" (קהלת י"א) עד שאי אפשר שיכון הדוקטור בכל הדקדוקים והפרטים ולא ישגה כלל. על כן צריכים להתרחק ולברח מהם מאד.

ואל יאמר האדם שהוא חולה חס ושלום או שיש לו חולה בתוך ביתו חס ושלום: אם כן, על מי אסמך? כי בהכרח לעשות איזה עסק בדרך הטבע ואיך אניח את החולה ולא אשתדל בהצלתו?! כי באמת זה שטות, כי מאחר שהדוקטור רחוק מחיים וקרוב להפך כנזכר לעיל וסוף כל סוף הוא צריך לסמך רק על השם יתברך טוב לסמך מיד על השם יתברך ואל יסכן את החולה בידיים על ידי הדוקטור כי על פי רב הדוקטורים הם שלוחי המלאך המות רחמנא לצלן. וידמה בעיניו כאלו הוא יושב במדבר או ביער שבהכרח לסמך על השם יתברך לבד מאחר שאין מה לעשות, כמו כן עכשו אף על פי שיושב במקום שיש דוקטורים ורפואות אף על פי כן מאחר שהם בעצמם מבלבלים בחכמה זו ושאר החששות הרבה מאד שיש בענין רפואות, אם כן קרוב הדבר שעל ידי הרפואות והדוקטור לא די שלא יועיל אדרבא, יקלקל בודאי, ואם כן למה יעשה עסק בדרך הטבע מה שרחוק משכר וקרוב להפסד! והבן הדבר היטב כי הוא זכרונו לברכה, ספר הרבה עם דוקטורים גדולים והיה יודע הדבר על בריו והזהיר מאד להתרחק מהם מאד ואי אפשר לבאר כל מה שספר בענין זה.

ואמר שכבר היה בעולם מלך אחד שהרג כל הדוקטורים שבמדינתו מאחר שהם מזיקים מאד את בני אדם ואמר בדרך צחות, שעל מלאך המות הוא קשה מאד להמית בעצמו כי כל העולם תלוי בו וקשה וכבד עליו לעשות הכל בעצמו על כן העמיד שלוחים במקומו בכל מקום והם דוקטורים שהם שלוחיו להמית אנשים כי הם ממיתים בני אדם הרבה מאד מאד. אשרי מי שמתרחק מהם ומחזיק עצמו בהשם יתברך לסמך עליו לבד.

וכבר מבאר קצת מענין הרחקת רפואות באיזה מקומות בספרים הנדפסים כבר רק שם מרמז הדבר קצת ברמז בעלמא אבל הרבה לדבר עמנו מאד בענין זה להתרחק מהם מאד, והיה איך שיהיה חס ושלום, ישא עיניו לשמים וישען בה' לבד.

ומה שרבונו זכרונו לברכה, בעצמו נסע לקהלת קדש למברג ועסק שם ברפואות יש בזה סודות ודברים נסתרים מאד, כי לא היה פונתו כלל במה שנסע לשם בשביל הרפואות רק בשביל עניינים אחרים הידועים לו. וכמו שכל הנסיעות שלו היו פלאות נשגבות ונעלמות מאד כמו הנסיעה לקאמיניץ ולנאווריתש ולשאר יגראד וכיוצא בהם המזכרים קצת בדברינו, כי היה לו בזה סודות נוראות מאד הנעלמות מעין כל חי. וכמו שפעם אחד כשבא מהדרך, מהדרכים הנזכרים לעיל, ספר איזה מעשה נוראה המבאר ב"ספורי מעשיות", ואמר שזאת המעשה מבארת ענין הנסיעה שלו. ובאמת הדבר סתום וחתום מאד כי מי יוכל לעמד בסוד המעשיות שספר או בסוד הנסיעות וההנהגות הנפלאות והנעלמות שלו, וכמו כן היתה בנסיעה שלו לקהלת קדש למברג ומאחר שבא לשם היה מכרח מן השמים לעסק ברפואות מטעמים וסודות הידועים לו. אבל כשבא משם, אז דיקא הרבה לדבר ביותר ויותר מהרחקת הרפואות, ואמר אז כמה תורות על זה. וגם מקדם שנסע ללמברג היה מדבר מענין זה, אבל אחר כך היה מדבר הרבה מאד מזה להתרחק מהם בתכלית הרחוק.

2) מסכת ברכות דף ס.

הנכנס להקיז דם אומר: "יהי רצון מלפניך ד' אלקי שיהא עסק זה לי לרפואה ותרפאני, כי א-ל רופא נאמן אתה ורפואתך אמת, לפי שאין דרכן של בני אדם לרפאות¹ אלא שנהגו". אמר אביי: לא לימא אינש הכי, דתני דבי רבי ישמעאל: "ורפא ירפא" (שמות כא, יט) מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות.

3) רש"י מסכת בבא קמא דף פה.

נתנה רשות לרופאים לרפאות - ולא אמרינן רחמנא מחי ואיהו מסי.

¹ רש"י (שם) - שאין דרכן של בני אדם וכו' - כלומר: לא היה להם לעסוק ברפואות אלא לבקש רחמים.

4) תוספות - מסכת בבא קמא דף פה. 2

שניתנה רשות לרופא לרפאות - וא"ת והא מ"רפא" לחודיה שמעינן ליה? וי"ל דה"א ה"מ מכה בידי אדם, אבל חולי הבא בידי שמים כשמרפא נראה כסותר גזירת המלך, קמ"ל דשרי.

5) רבינו בחיי - פרשת משפטים (כא, יט) 3

ומה שארז"ל (ב"ק פה.) "ורפא ירפא", מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות, לא אמרו אלא במכה שבחוץ שהכתוב מדבר בה, אבל חולי מבפנים אין זה תלוי ביד הרופא אלא ביד הרופא כל בשר "אשר בידו נפש כל חיי" (איוב יב, י).

6) שו"ת יחיה דעת - חלק א, סימן סא (ר' עובדי' יוסף זצ"ל)

ואפילו אם החולה יש לו מחלה פנימית, שומעים לדברי הרופא, ומחללים עליו שבת ויום הכפורים, ואסור לחולה להחמיר על עצמו. ואפילו אם החולה יש לו מחלה פנימית, שומעים לדברי הרופא, ומחללים עליו שבת ויום הכפורים, ואסור לחולה להחמיר על עצמו. ואפילו אם היה רבי אברהם אבן עזרא חולק על זה, בודאי שאין לסמוך עליו נגד דעת כל רבותינו פוסקים. (וכמ"ש בשו"ת התשב"ץ ח"א ס"י נ"א, שאין לסמוך על דברי רבי אברהם אבן עזרא נגד דעת הפוסקים).

7) שלחן ערוך - יורה דעה, סימן שלו, סעיף א [דין הרופא]

נתנה התורה רשות לרופא לרפאות. ומצוה⁴ היא. ובכלל פיקוח נפש הוא ואם מונע עצמו, הרי זה שופך דמים ואפילו יש לו מי שירפאנו, שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות. ומיהו לא יתעסק ברפואה א"כ הוא בקי, ולא יהא שם גדול ממנו, שאם לא כן, הרי זה שופך דמים ואם ריפא שלא ברשות בית דין, חייב בתשלומין, אפילו אם הוא בקי. ואם ריפא ברשות ב"ד, וטעה והזיק, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואם המית, ונודע לו ששגג, גולה על ידו.

8) ט"ז (שם, ס"ק א)

(א) נתנה תורה רשות כו' ומצוה היא כו'. קשה כיון דבאמת מצוה היא למה קרי לה תחלה "רשות"?... דגם התורה הסכימה על זה שיהא רפואה ע"פ הטבע כי ירדה תורה לסוף דעת האדם שלא יהיה זכאי כל כך שתבא רפואתו ע"י נס מן השמים, וע"כ אין שייך לומר דהאי קרא דרפא ירפא קמ"ל מצוה דאלו האדם זכאי אינו צריך לכך ואדרבה היה צריך דוקא רפואה ע"י שמים אלא דלפי דרכו של אדם רשות הוא לו. וע"כ הוה האידנא חיוב בדבר ומצוה היא כיון דלפי מעשה האדם חיותו תלוי בכך כן נ"ל נכון...

9) שולחן ערוך - אורח חיים, סימן רל, סעיף ד

הנכנס להקיז דם, אומר: "יהי רצון מלפניך ד' אלקי שיהא עסק זה לי לרפואה כי רופא חנם אתה"; ולאחר שהקיז, יאמר: "ברוך רופא חולים".

10) משנה ברורה - סימן רל, ס"ק ו

וה"ה בכל מידי דרפואה יאמר זה ולא יחשוב שתהיה איזה דבר לו רפואה אלא ע"י הבורא ית"ש ולכן ע"י תפלה זו ישים בטחונו בו ויבקש ממנו שתהיה לו לרפואה:

² וכן ברשב"א שם.

³ וכן באבן עזרא [פירוש הארוך] - פרשת משפטים (כא, יט) - "ורפא ירפא לאות שנתן רשות לרופאים לרפא המכות והפצעים שיראו בחוץ. רק כל חלי שהוא בפנים בגוף ביד השם לרפאתו...." וע"ע בכרתי ופלתי (סימן קפח, ס"ק ה).

⁴ ומה שכתוב בשו"ע שיש מצוה (ולא רק רשות) לעשות כן, עיי' בשו"ת הרשב"א (חלק א, סימן תיג) וברמב"ם פירוש המשנה למסכת נדרים (ד, ד). וע"ע בקושית הט"ז כאן, ובדברי שאול יוסף דעת (יו"ד סימן שלו) שתירץ קושיתו.

11) בן יהוידע – ברכות דף ס: (ר' יוסף חיים זצ"ל, ה"בן איש חי")

כי א-ל רופא נאמן אתה ורפואתך אמת. יש להקשות מה ענין אמת יש ברפואה? ונראה לי בס"ד יש רופא נותן סמנים לחולה וקם מחליו, אך אותם סימנים הזיקו לו בענין אחר שנעשה עקר, וכן הנקבה עקרה שלא תוליד, וזה אינו ניכר בשעת הרפואה אלא אחרי זה, וכן אפשר שיהיה לו קלקולים אחרים ואינם ניכרים לפי שעה, אבל הקב"ה רופא נאמן הוא שרפואתו אמת, כלומר אמיתית שאינה עושה קלקול בדבר אחר כלל.

12) אמרי קודש – פרשת משפטים (ר' אורי השרף מסטרעליסק זי"ע)

שמעתי בשם הרב הקדוש רבי אורי מסטרעליסק שפירש על פי דאיתא בספרים שכל אות הדגש מרמז על דינא קשיא, והרפה על דינא רפיא המתקת הדינים, על כן אנו מתפללים "רפאנו ד' ונרפא" כתיב ב' פעמים פ' רפה, פירוש כשהרפואה מדי' בעצמו הוא המתקת הדינים רפואה שלימה, אבל כשניתן רשות רק לרופא בשר ודם לרפאות, כתיב "רפא ירפא" ב' פעמים פ' דגש שלפעמים הוא מדת הדין קשה.⁵

13) מסכת קידושין - פרק ד, משנה יד

...רבי יהודה אומר משמו החמרין רובן רשעים והגמלין רובן כשרים הספנין רובן חסידים, טוב שברופאים לגיהנם, והכשר שבטבחים שותפו של עמלק...

14) רש"י – מסכת קידושין דף פב.

טוב שברופאים לגיהנם - אינו ירא מן החולי, ומאכלו מאכל בריאים, ואינו משבר לבו למקום, ופעמים שהורג נפשות, ויש בידו לרפאות העני ואינו מרפא.

15) שיחות קודש – שיחות וזכרונות ר' יעקב יחזק' גרינוואלד, בעל ויגד יעקב,⁶ עמ' מה⁷

אמר שמאחר שצריך קרא "ורפא ירפא"⁸ מכאן שנתנה רשות לרופא לרפא, משמע שהסברא החיצונה שאסור לקרא את הרופא ורק ימתין עד שירחמו מן השמים, וא"כ באמת צריך ליתן טעם מדוע אמרה תורה שיקרא רופא? רק כי השי"ת יודע מחשבות, ידע דאי אפשר שהאדם בחליו יאמין שאלמלי יקרא רופא היה מרפאהו, על כן הורה השי"ת שיקרא את הרופא ואז יתחזק בלבו האמונה, שיראה שגם הרופא אינו יודע מאומה דבר ברור, ולפעמים נותן קצבה שעד איזה זמן יאריך חליו ובאמת הוא נתרפא קודם לזה, וכל זה לחזק את האמונה בלב האדם.

⁵ וכבר רמזו ענין זה ברבינו בחיי בפרשתנו (כא, יט). וע"ע בדבש לפי מהחיד"א (מערכת ר, אות יח) שהביא דבר זה בשם רח"ו והחיד"א הקשה עליו מכמה מקומות בתנ"ך.

⁶ נרשמו ע"י תלמידו ר' יעקב יצחק ניימאן זצ"ל

⁷ עיונים על סדר הפרשיות – פרשת משפטים.

⁸ שמות כא, יט